

“Thì i chúng ta ang sng - khi chúng ta vn ang vt ln vi i dch - ã khng nh mt cách rõ ràng rng các vn toàn cu cn có các gii pháp toàn cu. Chúng ta ch có th gii quy t các vn ln khi chúng ta ng hành cùng nhau”, Tng Giám c IAEA Rafael Mariano Grossi cho bit trong cuc tho lun bàn tròn vi các i tác khu vc châu Á - Thái Bình Dng.

Hn 340 i biu n t các quc gia trên khp Châu Á - Thái Bình Dng ã tham d s kin này. Các i biu bao gm nhng ngi s dng công ngh ht nhân và các chuyên gia môi trng t các ngành công nghip, hc vin và các t chc quc t. S kin này là s kin u tiên trong mt lot các hi ngh bàn tròn tho lun v nhng n lc không ngng, các gii pháp sáng to và quan h i tác i phó vi ô nhim nha.

Trong s tt c nha c sn xut t nm 1950 n nm 2015, ch 9% ã c tái ch và khong 17% vn còn c s dng, theo mt nghiên cu c công b trên Science Advances. Phn ln còn li c chôn trong các bãi chôn lp (60%) (gây ô nhim các h sinh thái h ngun, chng hn nh sông, nc ngm, i dng), và t rác (12%) - ni thng thì ra khí c. Theo d báo, n nm 2025, i dng s cha mt tn nha trên ba tn cá và vào nm 2050, có th có nhieu nha hn trong i dng so vi cá.

IAEA i u trong vic trin khai khoa hc và công ngh ht nhân gii quy t các thách thc toàn cu, bao gm ô nhim nha. Ông Grossi nói: “Các k thut ht nhân có th giúp ánh giá và hieu c chiu hng ca vn ... và c trong vic tái ch nha thông qua các k thut bc x, cho phép chúng ta sn xut các vt liu có th c s dng trong khái nim nn kinh t tun hoàn.

Kim soát ô nhim nha

Công ngh ht nhân kim soát ô nhim nha (NUTEC Plastics) c thit lp h tr các quc gia tích hp các k thut ht nhân và ng v ht nhân gii quy t ô nhim nha. Ông Najat Mokhtar, Phó Tng Giám c IAEA kiêm Trng Ban Khoa hc và ng dng Ht nhân cho bit: “IAEA ã sn sàng cung cp các gii pháp ht nhân i vi ô nhim nha thông qua phát trin và thúc y các công ngh bc x giúp thay th nha t du m bng nha có th phân hy sinh hc ci thìn hot ng tái ch thông thng và tái to nha ht giá tr s dng”. Phng pháp tip cn ca NUTEC Plastics gm hai mt: 1) cung cp bng chng khoa hc mô t và ánh giá ô nhim vi nha bin và 2) chng minh vic s dng bc x ion hóa trong tái ch nha bin cht thì nha thành tài nguyên có th tái s dng.

NUTEC Plastics s nâng cao nng lc ca các phòng thí nghim trong vic nghiên cu tác ng ca ô nhim

nha trong các h sinh thái bin và ven bin, s dng các phng pháp ht nhân theo dõi và nh lng chính xác s di chuy n và tác ng ca vi nha và ng cht gây ô nhiễm.

Công ngh ht nhân cng cung cp mt gii pháp gim khi lng rác thi nha. Li ích cho môi trng và cuc sng con ngi t ra s cn thit phi lp li vòng i ca nha theo hng kinh t tun hoàn, tp trung vào 4R: gim thiu, tái s dng, tái ch và làm mi. Nh mt s b sung cho các phng pháp tái ch c hc và hóa hc truy n thng, NUTEC Plastics s chng minh cách mà công ngh bc x tia gamma và chùm in t có th sa i mt s loi cht thi nha c tái ch hoc tái ch tái s dng. Mokhtar gii thích: “Mt tr ngi chính trong quá trình tái ch nha thông thng là vic tái ch làm gim cht lng nha và các ht nha c to ra. Bn có th s dng bc x phá v các polyme nha không cht lng thành các thành phn nh hn và s dng chúng to ra các sn phm nha mi, do ó kéo dài vòng i ca cht thi nha”.

Thúc y các n lc trên phm vi quc gia, khu vc và toàn cu

IAEA t chc s kin trc tuyn này vì s phi hp ca Hip hi các quc gia ông Nam Á (ASEAN), Chng trình Môi trng Liên hp quc (UNEP), y ban Kinh t và Xã hi Châu Á - Thái Bình Dng (ESCAP) và các quc gia trong khu vc. “Các hành ng trong khu vc và toàn cu c nêu trong Tuyên b Bangkok ca ASEAN v Chng các mn v trên bin, Tm nhìn i dng Xanh Osaka và các chng trình quc t khác nhau ca UNEP và ESCAP cung cp các khuôn kh quan trng”, Ông Hua Liu, Phó Tng Giám c IAEA kiêm Trng Ban Hp tác K thut cho bit. “óng góp ca IAEA s tng cng nng lc nghiên cu và ng dng kin thc khoa hc chng li các mn v trên bin, h tr vic ra quy t nh và chính sách da trên c s khoa hc”.

IAEA có hn 40 d án hp tác k thut ang thc hin hoc ã lên k hoch, các d án nghiên cu phi hp và các hot ng chng trình khác liên quan n công ngh bc x và giám sát môi trng, trong ó có khong 25 d án liên quan trc tip n nha.

Các quan chc và chuyên gia cp cao t Australia, Trung Quc, Indonesia, Nht Bn, Kuwait, Malaysia, Philippines, Hàn Quc và Thái Lan ã trình bày nhng n lc liên tc ca quc gia và khu vc. Ví d Trung Quc, Ông Huang Runqiu, B trng B Sinh thái và Môi trng chia s, n cui nm 2022, túi nha không phân hy và b n bng nha s b cm nhieu qun, và các mt hàng nha s dng mt ln s không còn c cung cp bi nhieu khách sn. Ông nói: “Bên cnh n lc trong nc, chúng tôi tích cc tham gia hp tác quc t v qun lý rác thi nha trên bin và hng ng các sáng kin song phng và a phng v vn này.

Bà Dechen Tsering, Giám c Châu Á - Thái Bình Dng ti UNEP, cho bit các nc trong khu vc ã m rng, i sâu và tng tc hành ng, th hin qua nhieu sáng kin và bin pháp c các B trng cp ti hi ngh bàn tròn NUTEC Plastics.

IAEA s t chc các hi ngh bàn tròn tng t cho các khu vc khác, cng nh các hi tho k thut trên web v công ngh ht nhân liên quan và ng dng ca chúng chng ô nhiễm nha trong nhng tháng ti.

Theo Varans